

Amit az emberek gondolnak és mondogatnak, az lesz a valóság

ÖNBETELJESÍTŐ PRÓFÉCIA

Prolóógus

„Az a fa áll szilárdan, amelynek mélyre nyúlnak a gyökerei”

ŐSI KÍNAI BÖLCSESSÉG

„...Adja meg nekem az Isten, hogy bölcsen beszéljek, és ahhoz méltóan gondolkodjam, aminek részese lettem! Mert ő irányítja a bölcsességet és vezeti a bölcsét. Hiszen a kezében vagyunk mi magunk, a szavaink, egész értelmünk és minden ügyességünk.

Mert ő adta nekem a dolgok biztos ismeretét, hogy értsem a világmindenség szerkezetét és az elemek működését, az idők elejét, végét és közepét, a napfordulat változását és az évszakok változását, az év lefolyását és a csillagok állását, az állatok természetét és a vadállatok indulatait, a szellemvilág hatalmát és az emberek gondolkodását, a növények különbségeit és a gyökerek gyógyító erejét...”

BÖLCSESSÉG KÖNYVE 7, 15–20.

Tipológia

A hatalom nem a vezetőké. Ők csak méltányos és méltó gyakorlásra kapták. Vagy meghatározott időre, vagy addig, amíg emberileg, szakmailag és vezetés-módszertanilag is méltók rá.

„A vezéreberről. Négyféle vezetőember lehet az ország élén: Prokrusztész, Napóleon, Samu bácsi és Szolón.

Prokrusztész egy elgondolás híve, amelybe nemzetét belekényszeríteni akarja, ha török, ha szakad. Napóleon szenvedélyes játékos, és akár nyer, akár veszít, mindenképpen tékozol. Samu bácsi úgy ül az uralkodói teremben, mint egy fűszerboltban, dekákkal és garasokkal ravaszkodik. Szolón az isteni ihletre figyel, minden tette az örök mértékből ered, és országa virul”

WEÖRES SÁNDOR: A TELJESSÉG FELÉ

Visszatekintés

„A templom szegletköve nem magasabb, mint az a kő, amelyet az alapokban legalulra raktak”

KHALIL GIBRAN

Évezredekén át a vezetés gyakorlat volt (praxis). Századunk elejétől kezdve kiegészült a másik pólusával, az elmélettel (teória). Amikor még csak praxis volt, három forrásból táplálkozott: a tapasztalatból, a vezérelvekből és a (féltevéőrzött) műhelytitkokból. Ezek még kiegészülhettek nem tudatos karizmákkal (az értelem, a tudomány és a bölcsesség karizmáival).

Amikor a vezetés praxisa annak tudományával egységes egésszé vált, akkor a forrásai így alakultak: az előzőek, plusz a hipotézisek, kísérletek, modellek, rendszerezve, tudományos rendszeresítések, tapasztalat-feldolgozások, -cserék, pszichológia, szociológia. Ezek ismét kiegészültek három karizmatikus forrással: a hit, a tanács (intuáció, sugalmazás) és a lelki erősség forrásával.

A vezetés századunk elejétől folyamatosan intézményesült, önálló, második szakmává vált, elmélete és gyakorlata szoros kölcsönhatásban (dialektikusan) egyesült, és ma már szerves egységet alkot. Az ettől eltérő vezetést kontárkodásnak, diktatúrának stb. nevezik.

Evidenciák

A jó vezetőt arról is meg lehet ismerni, hogy nélküle is jól megy a munka, és jó ötletei vannak.

A vezetés szakma. A vezetés bonyolult szakma, mert sokféle folyamattal, géppel, emberekkel dolgozik, és az emberek között nincs két egyforma. A vezetés a szakmák integrálója. Ezért a vezetést akkor is meg kell tanulni, ha rotációs módon műveljük. Kemény kézzel is lehet vezetni, de minek. A kemény kéz a szakmai alapok hiányáról és a bölcsesség alacsony szintjéről árulkodik. Legalább három fajta vezetés van: profi, kontár, kártékony. Legalább három fajta vezetési stílus van: demokratikus, tekintélyelvű és szabados. A tekintélyelvű vezetést ma már sehol sem díjazják, a szabadost még kevésbé. Lehet vezetni emberi erények gyakorlásával és a gyarlóságok korlátozásával (önmagunkban és másokban).

Lehet vezetni vállalkozás jellegű felfogásban is. Lehet vezetni a vezetési funkciók és vezetői feladatok gyakorlásával is. Lehet vezetni a vezetési információrendszer felépítésével és működtetésével is. Lehet vezetni vezetői beavatottsággal is. Lehet vezetni az eddig begyűjtött 48 vezetési irányzat korának megfelelő kombinálásával is. Lehet vezetni pszichológiai és szociológiai alapokon is. Lehet vezetni a felsorolt vezetési módok együttes alkalmazásával is (ezek a nagymenők, beavatottak).

Lehet vezetni gépkocsit is, de csak vezetői jogosítvánnyal. Eljön az idő, amikor az emberek vezetésének is jogosítvány lesz a feltétele. Addig azonban sok vezető megy tönkre (és sok beosztott) szorongáson alapuló foglalkozási betegségekben. [1]

Kitekintés

„A magunk lelte magyarázatok általában jobban meggyőznek bennünket, mint azok, amelyek másoknak jutottak eszébe.”

PASCAL

Válságban van a vezetés. Növekedési és erkölcsi válságban. A növekedés tekintetében elhatalmasodott a tőke, a tudomány és a technika, továbbá a világot újrafelosztó és az embereket megosztó politika. Az elektronikus hírközléssel kvázi összeomlott a tér és az idő. Elszabadult a globalizáció és annak gyorsuló üteme. A fenti körülmények között a vezetés egyre nehezebben képes átlátni, koncepcióval átfogni, szabályozni, a pozitív (öngerjesztő) visszacsatolást mérsékelni és ellenőrzés alatt tartani a globálisan ható eseményeket: a világ túlszaporodását, az erőforrások hosszú távú beosztását, a természeti kincsek és a földi életfeltételek védelmét, a munka és a javak igazságos elosztását, a társadalom anyagi, lelki és szellemi kiegyensúlyozását, a leszakadások megállítását nemzet és nemzet, ember és ember között. [2]

A válságkezelés során az erkölcsöt kettős értelemben is helyre kellene állítani.

Először is az erkölcsnek a törvényt meg kell előznie, hogy minden rendű és rangú hatalmi tényező (egyházi, állami, gazdasági, önkormányzati stb.) szigorúan erkölcsi alapokon álló törvényeket, rendelkezéseket hozzon. Ma sincs jobb minta (modell) és tisztább forrás, Mózes öt könyvénel, Jézus példabeszédeinel, a Szanáthana Drahmánál, azaz a keleti Örök Törvénynél stb.

Másodszor a törvények végrehajtásának is erkölcsi alapokon kellene állnia. Ennek alfája, hogy a törvényhozóknak maguknak sem illik törvényen kívül, vagy felül állniuk. Ők sem teremthetnének tehát olyan helyzetet, hogy ha a törvény előtt mindenki egyenlő, akkor ők még egyenlőbbek, tehát saját

maguk kétes erkölcsi és egyéb hasznára kitalálják a mentelmi jogot, amely mögé szavazógépük segítségével elbújnak. Minden törvényes? Hát persze! Csak a törvény nem erkölcsös, és ezzel máris visszajutottunk az erkölcsnek (et-hosz) mint közmegegyezéssel szokásnak törvényhozást is megelőző helyéhez.

Ezért az erkölcsi rend helyreállításának első és legfontosabb módja a minden rendű és rangú vezetőnek az Istenben való őszinte hite és állandó transzcendens kapcsolata (amely a karizmák elfogadásában és tudatos, pozitív gyümölcsötzetésben nyilvánulhat meg).

A második módja a minden rendű és rangú vezető ember feddhetetlensége, emberi, szakmai és vezetési hite, referenciája. Már a pártállami időkben is volt ez utóbbihoz hasonló hármaskövetelményrendszer, csak ott az emberi követelményeket a politikai megbízhatóság, azaz a párthoz való hűség helyettesítette. Ma nincs ilyen?

A harmadik módja most már az, hogy csak az előbbi két alapon és személyes referenciák birtokában lehessen törvényeket alkotni, de olyanokat, melyek Isten országának és az emberek földi lakóhelyének követelményeit egyaránt kielégítik. Amelyek mindenképp tiszták, képmutatástól mentesek, sem rejtett, sem faragott kiskapuk nincsenek rajtuk, amelyek a minden rendű és rangú El-dorádóba vezetnek.

A fenti hármaskövetelmények közül akár az első az lehetne, amelyik ésszerűen (tehát hasznos, optimális) felső határban korlátozná a kizsákmányolás megengedett fokát, illetve ennek intézményes eszközét, a profitot. Mert valószínűk tűnik, hogy a profit, vagyis a kizsákmányolás törvényen kívül (gyakran felette) álló korlátlan mértéke okozza a tőke rákos burjánzását, az pedig az egészségtelen, szintén rákos jellegű, robbanásos vezető mennyiségi növekedést és hatalmi koncentrációt, az országok és országos, emberek és emberek közötti szembenállásokat.

Előretekingés

(avagy megőrizve megváltoztatni a világot, és ehhez újra felfedezni és gyümölcsötzetni a karizmákat)

Semmit sem lehet teljesen új alapokra építeni, mert az új alapokat is kell valamire helyezni.

TALMUDI BÖLCSESSÉG

A karizma az intézménnyel szoros kölcsönhatásban lévő jelenség. Olyannyira, hogy ezeket egymástól elválasztva nem is lehet értelmezni. Kölcsönösen feltételezik és fejlődésükben rendszeresen váltják is egymást.

Ha megismerjük alapvető keletkezési és fejlődési törvényszerűségeiket, akkor

- bölcsebben tudjuk szemlélni az embert és az ő társadalmát, intézményeit,
- kevesebbet mérgelődünk és szorongunk a bürokrácia, a diktatúra, és az apokaliptikus száguldás körülményei között, így óvjuk egészségünket,
- felismerhetjük és nemes célok szolgálatába állíthatjuk saját karizmatikus adottságainkat és a választóinkét vagy a beosztottainkét is az önfejlesztéshez, a minden rendű és rangú rendszer fejlesztéséhez, a különféle katasztrófák megelőzéséhez vagy csökkentéséhez.

Lássuk tehát az intézmény és a karizma fokozatos megszületését és „örökké” ismétlődő újjászületését.

Az intézmény kialakulása

Az emberi élet tömör módszertani algoritmus és annak kifejtése:

Életmód = Gondolkodásmód + szemléletmód + cselekvésmód

Az egyén befejezetlennek érzi magát egyedül, ezért vágyik:

- a csoportos tevékenységre (közös igények) és
- a társas életre (társas ösztön).

A csoportok pedig kialakulnak, működnek, átalakulnak és feloszlanak. Az emberi cselekvés gyakran ismétlődik, ezáltal megszokottá (modellé) válik. A modell hasznai: hatásfoknövelés, energiamegtakarítás és önbizalomnövelés. A cselekvési modell segítségével különösebb gondolkodás és fáradtságos döntések nélkül is képesek vagyunk a cselekvésre. Az egyéni cselekvési modellek azonban egymástól eltérnek, mert nincs két azonosan egyforma ember. Ezért az emberek – megfelelő engedmények árán – kiegyeznek egy közös cselekvési modellben: „Ezt ezután így kel csinálni”. Ez tudatalatti folyamatként jön létre, vagyis az egyének általában nem észlelik, hogy ők alakultak a többiekhez. [3]

A közös cselekvési modellben való kiegyezés eredményeként rögzítve vannak:

- a cselekvési normák a csoportban,
- a csoport szerkezete (struktúrája),
- a tagok érintkezési formái,
- a világnézeti kérdésekre választ adó eszmerendszerek.

Az emberiség azonban generációkban éli túl önmagát. A generációk részben a régi, részben új helyen és helyzetben találják magukat. Minden első generáció számára az élet egésze megalkotandó feladat. Minden második és további generáció számára az élet egésze meg van alkotva. „Ez van” („Ezt kell szeretni”):

- kidolgozott gondolkodásmóddal,
- kidolgozott szemléletmóddal,
- kidolgozott cselekvési normákkal,
- előírt módszertani és technikai eszközökkel,
- kialakult munkamegosztással,

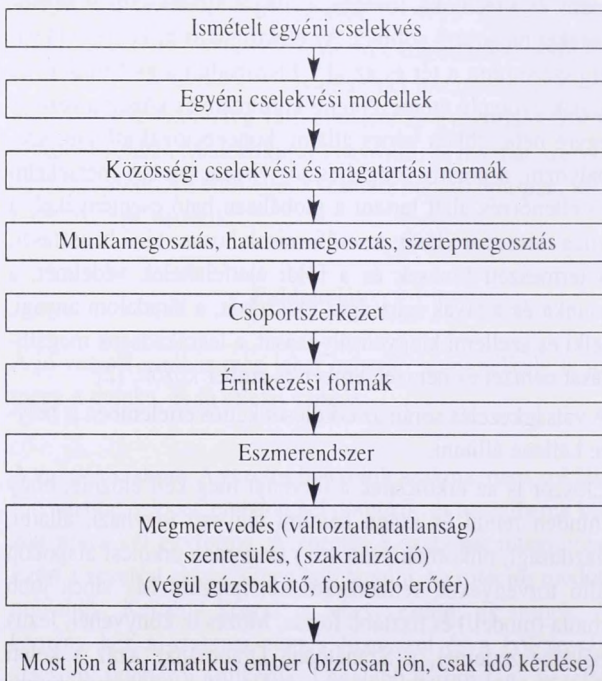
- megfellebbezhetetlen hatalmi struktúrával,
- kialakult érintkezési formákkal,
- kidolgozott világnézettel.

Az intézmény tehát a normák olyan rendszere, amelynek saját léte van, és külső kényszerként áll szemben az emberrel, az ő egyéni cselekvési modelljével. Jellemzői:

- Az intézményesülés végeredményeként jön létre.
- Az első generáció életében még rugalmasan alakítható.
- A második generáció már „készen kapja”.
- Elszemélytelenítő hatása van.
- Folyamatként alakul ki.
- Legitimációs alapokon nyugszik.

Az intézmény legegyszerűbb példái: a vallási és politikai eszmerendszerek és hatalmi struktúrák, az óvodák, iskolák, kórházak, nyugdíjrendszer, adórendszer, bíróság, ügyészség, rendőrség, katonaság, főhatóságok, pártok, önkormányzat, parlament, alkotmány, vállalati munkamegosztás és fizetési kategóriák, követelmények stb.

Legitimáció: Az intézmény értelmességét alátámasztó magyarázat, amely megmondja, hogyan és miért kell viselkednie az embernek, hogy az intézmény hasznos legyen neki, és ne ütközzön annak korlátaiba. Lássuk most az intézményiség kialakulásának logikai folyamatát a következő vázlaton. [1]

A karizma fogalma és jellemzői

A karizma: olyan teremtő szellemi erő, amely képessé tesz a közösség intézményes struktúrájának megváltoztatására [3]. Ebből a szellemi erőből azonban lelki erővé és fizikai erővé

is transzformálódik, így átfogja az ember mindhárom alkotórészét, a szellemet, a lelket és a testet egyaránt. A karizma jellemzői:

- Minden intézményt átalakít (bizonyos idő elteltével).
- A karizma maga is intézményesül az új intézményekben.
- Az új intézményt újabb karizma alakítja át.
- Az újabb karizma is intézményesül az újabb intézményben.
- És így tovább... állandó körforgásban, illetve hol emelkedő, hol süllyedő spirálvonalban, de hosszú távon emelkedő tendenciával.
- Mindig új formában jelentkezik.
- Kegyelemből adatik, ezért nevezik kegyelmi adománynak is.
- Tanulással nem szerezhető meg, de azzal támogatható.
- Keserves munkával sem szerezhető meg, de felhasználható.
- Független az intézménytől (illetve függetleníti magát attól).
- Rendszerint a közösséget szolgálja.
- A belső önfejlesztést is szolgálhatja.

A karizmának egyes típusait minden ősi szent irat ismeri, és ezek egyikét-másikat vagy csoportos érvényesülését meg lehet figyelni a karizmatikus vezető életében.

A karizma működését normális esetben megelőzi az elhívás megérzése és a szükséges beavatottsági fokozatok megszerzése. A karizmák felsorolása előtt megjegyezzük, hogy az embernek egyfelől szabad akarata, másfelől tőle független intézményi környezete van, tehát senkit sem minősít önmagában az, hogy az ő hite monoteista, panteista vagy materialista, vagy mindezeket már végigjárta. A karizma ősi fajtái:

- Az értelem adománya, amely a földi dolgoktól Istenhez emelheti figyelmünket, majd onnan visszatérve kreatív teremtésre serkenthet bennünket.
- A tudomány adománya, amely segíthet a világ megismerésében, csodálatában és hasznosításában, az egyes dolgok és jelenségek általánosításában.
- Az istenhit adománya, amely a mértéktartáshoz és a hamistól való távoltartáshoz vezethet.
- A bölcsesség adománya, amely megtaníthat a kinyilatkoztatott vagy megtapasztalt igazságok felismerésére, értékelésére és a harmónia megteremtésére szolgálhat az életünkben és a világban.
- A tanács adománya, amellyel az élet különböző problémáiban, feladataiban és céljaiban megsúghatja a helyes utat (intuíció és sugalmazás).

- A jámborság adománya, amely Isten és az emberek tisztelgetéséhez, továbbá a környezet megóvásához vezethet.
- A lelki erősség adománya, amely nemes és hős feladatok vállalásához és megoldásához, a kudarcok elviseléséhez és a pozitív életmód gyakorlásához segíthet bennünket.

Az egyes feltételes igemódok azt jelentik, hogy a karizmatikus adomány csak akkor hasznosul, ha annak felismeréséhez és befogadásához az ember „keserves munkával” már megszerezte a szükséges beavatottsági fokozatot. Ha nem szerezte meg, akkor megszállottá válik, és óriási károkat okoz: a meghaladott struktúra helyett egy még rosszabbat hoz létre. Egyébként beavatott az az ember, aki

1. Keservesen megdolgozott a tudásért és a gyakorlatért, vagy öröklés esetén ezek kiegészítőért.
2. Elméleti tudását a gyakorlatban is képes megvalósítani (referenciája van).
3. Tudja, hogy minden tudásnak világos és sötét oldala, hasznos és káros felhasználási lehetősége is van, és uralkodni képes anyagi természete felett.
4. Tudásával önmagát is képes átvilágítani (önreflexió).
5. Tudásával önmagát is képes megújítani (önfejlesztés), sőt, először mindig önmagán kezdi.

A minden rendű és rangú vezetésnek a kezében a karizma többrendbeli hatása lehet, ha felismeri, tudatosítja és hasznosítja azt

- a saját vezetői személyiségében,
- a vezető munkatársaiban,
- az általa vezetett egész közösségben.

A felismerés és a hasznosítás kiterjedhet a karizma

- egyes fajtáira,
- egyes fajták kombinálására,
- a mértékükre,

vagyis kinek, miből, hány talentum adatott, és összességében milyen és mennyi van a birtokában. A tapasztalat szerint ez a jó és hiteles szociális légkörben előbb-utóbb nyilvánvalóvá válik, és igen értékes részét képezheti az önismeretnek és mások ismeretének, önmagunk belső és másokkal való közös harmóniájának.

A világtörténelemben rendszeresen váltják egymást a szent és a világi ihletettséű korszakok, illetve ezek szélsőséges túlbujánzásai. Mindkét ihletettség felváltva, de néha egyidejűleg is létezve, szerves részét képezi a világnak. A különféle diktatori és intézményes hatalmak egyiket sem tudták kiirtani, és nem voltak képesek arra, hogy a nekik egyoldalúan rokonszenveset általánosan kötelezővé tegyék, és az legyen „az egyedüli divat”. Mert mindig születtek karizmatikusok, akik ezt megakadályozták, illetve az ellentétébe fordították át, mint a Hold az apályt és a dagályt.

Mivel mi, mai emberek

- az újkori racionalizmus,
- az empirizmus,
- a felvilágosodás,
- a materializmus,
- a pozitívizmus,
- a strukturalizmus és
- az egzisztencializmus

elnevezésű szellemi irányzatok által létrehozott elvilágiasodott korszakban élünk, nekünk szokatlannak tűnik a karizmákban megjelenő transzcendens jelleg, a szent ihletettség. Különösen a világgal való összefonódása lehet szokatlan. Pedig az objektív világ így működik, összetetten, akár tudatosul bennünk, akár nem. Nagy haszon lehet ez a felismerés, az „idők jeleinek” felismerése minden rendű és rangú (papi, politikai, gazdasági, katonai stb.) vezetésnek. Legalább ilyen hasznos lehet a megszállottság megsejtése, megvizsgálása, megállapítása és az ellene való védekezés: a szakrális és a világi területeken egyaránt. Mert a világ egységes rendszer lévén, ez a ragályos betegség egyik területről a másira is áterjed.

Végül egy időszérű, gyakorlati kérdés: Miért tódulnak a „népek” a karizmatikus személyiség után? Mert megsegíti, felszabadítja és kimondja azokat a gondolatokat, amelyek már sok embernek a tudatában vagy a tudata alatt élnek, csak nem merik kimondani, mert bizonytalanok, félnek és szoronganak:

- a konvencióktól,
- az újdonságok kockázatától és
- az intézményes rend esetleges retorziójától

Mihelyt azonban egy összeverődött vagy szervezett sokaság előtt leíródnak vagy elhangzanak a karizmatikus vagy a megszállott gondolatok, elemi erővel történhet meg azok iránt egyfelől az ellenszenv, másfelől a rokozszeny és a csatlakozás. A „nagy tódulásnak” azonban a fentiek mellett még más okai is lehetnek:

- a karizmatikus személyiség szokatlan, esetleg szenzációs önkifejezési módjai, „válogatott” szavai és előadási módjai, eszközei (esetleges mágikus vagy közönséges személyes manipulációi),
- a háttérben rejtőző pénzforrások és ezek mozgatórugói,
- a háttérben rejtőző hatalmi manipulációk, megbízások,

provokációk, vagy egyszerűen csak az, hogy a „nép” már torkig van a jelenlegi struktúrával, mindegy hogy mi jön, csak jöjjön valami más.

Jó dolog, ha a minden rendű és rangú vezetők ezeket tudják, és a jelenségek mögött sejtik, meglátják a lényegét, bölcsen szemlélik a múltat, jelent és jövőt, és hasznosítják ezeket a mindenkori helyzetértékeléseikben, prognózaikban és a különféle vészhelyzeteket elhárító vagy csökkentő döntéseikben.

Epilógus

„A régiek, amikor világossá akarták tenni a fényes erényt az egész égalattiban, először rendet teremtettek a fejedelemségükben. Amikor rendet akartak teremteni a fejedelemségükben, először rendbe tették a családjuk ügyeit. Rendbe akarván tenni a családjuk ügyeit, először tökéletesítették saját magukat. Tökéletesíteni akarván magukat, először egyenessé tették a szívüket. Egyenessé kívánván tenni szívüket, először tisztává tették gondolataikat. Tisztává akarván tenni gondolataikat, először fejlesztették a tudásukat. Tudásukat pedig úgy fejlesztették, hogy tanulmányozták a dolgokat.

Ha megvizsgáltuk a dolgok természetét, tudásunk magasabb fokra emelkedik. Ha tudásunk magasabb fokra emelkedett, akkor gondolataink őszintévé válnak. Ha gondolataink őszintévé váltak, akkor szívünk egyenessé lesz. Ha szívünk egyenessé lett, akkor tökéletesítjük magunkat. Ha tökéletesítettük magunkat, akkor rend lesz a családjunkban. Ha rend lesz a családjunkban, akkor jó kormányzás van a fejedelemségben, s ha jó kormányzást teremtettünk a fejedelemségben, akkor az égalattiban békekesség uralodik.”

ÓKORI KÍNAI BÖLCSESSÉG.

Irodalom

- [1] *Mudra László*: Vezetélmélet és gyakorlat. Főiskolai jegyzet. ME DFK Dunaújváros 1996
- [2] *Siklaky István*: A fennmaradás társadalmi programja. Budapest 2000
- [3] *Tomka Ferenc*: Intézmény és karizma az egyházban. Alapítvány Kiadó Budapest 1991
- [4] *Weber, Max*: A karizmatikus uralom és átalakulása, lásd: Állam, politika, tudomány. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1970